

Szocio- lingvisztikai alapismeretek

3. Mi (?) a nyelv?

Milyen (?) a nyelv?

Hogyan (!) a nyelv?

(A hagyományos nyelvészet és a szociolingvisztika nyelvfelfogásának különbségei)

Laza csoport → szuperorganizmus

Szuperorganizmus → nyelv!

3. Mi(lyen) a nyelv?

NYELV?

hagyományos nyelvészet

szociolingvisztika

3. Mi(lyen) a nyelv?

Hagyományos nyelvészet:

Mi a nyelv?

- **szabály- és készletrendszer (hangok, morfémák és ezek használatának szabályai: grammatika + lexikon)**
- **közvetítő eszköz (referenciális funkció)**
- **önálló (az emberektől független), abszolút létező, elkülöníthető, határai vannak**

3. Mi(lyen) a nyelv?

Hagyományos nyelvészet:

Mi a nyelv?

- **gép**
- **használatára tanítani kell**
- **az embereken kívül létezik (pl. a társadalmi tudatban)**
- **egységes (homogén; maximum több homogén rendszer él egymás mellett)**
- **statikus (önmagától nem változik, csak külső hatásra)**

3. Mi(lyen) a nyelv?

Tényleg ilyen a nyelv?

**Nem inkább az emberi csoport
(szuperorganizmus) egyik szerve
(idegrendszer)?**

**Nem inkább a humán *viselkedési* komplex
része?**

Tud beszélni a csoporton kívüli ember?

És miről beszélnek az emberek?

**És valóban az embereken kívül van valahol a
nyelv?**

3. Mi(lyen) a nyelv?

Milyenek tapasztalhatják a beszélők a nyelvek?

- A nyelv mindenki számára más**
- A nyelv mindig más**

Van olyan hogy „A” nyelv?

3. Mi(lyen) a nyelv?

Milyennek tapasztalja a szociolingvisztika a nyelvet?

„Mindenekelőtt **nemlétezőnek**. Legalábbis abban az értelemben nemlétezőnek, ahogyan köznapi értelemben használni szoktuk, nevezetesen hogy a nyelv olyan valami lenne, ami jól körülírható egység. Az, amit mi egységnek fogunk föl, és magyar (vagy bármilyen más természetes, tehát beszélt, és emberek által spontán alakított) nyelvnek nevezünk, valójában **önmagukban is folytonosan változó, egymással kölcsönhatásban lévő részek folytonos mozgásban lévő összessége**. Más szavakkal: „*a*” nyelv nem létezik, csak különböző nyelvváltozatok léteznek, amelyek összességét mi nyelvként értelmezzük. Ezek a nyelvváltozatok sokféle módon strukturálódnak.” (Sándor Klára)

3. Mi(lyen) a nyelv?

Az emberi agyban lévő nyelv:

Az egyes emberi agyak viszont mindig eltérőek, és folyamatosan változnak. „Nincs két egyformán működő agy a világon. A mai napig nem született két egyformán gondolkodó ember”, már csak azért sem, mert az agynak, mint neuronhálózatnak az egyedfejlődés során bekövetkező egyedi felépülése és az egyén élete alatti folyamatos újrastrukturálódása mellett „agyunk a kognitív és nem-kognitív ingerekre nemcsak mechanikus válaszokat ad, hanem azokat érzelemmel, idő- és térbeli, valamint mennyiségi (tömeg) tulajdonságokkal ruházza fel. A döntések kiválasztásánál a múltban történt cselekményeket, kiváltott érzelmeket, velük kapcsolatos értékítéleteket társítja, és az egyén múltjának sok ezer vagy millió döntését integrálva néhány tizedmásodperc alatt válaszol a külvilági ingerekre. Az emberek egyénfejlődése eltérő, még ha egy családban nőnek is fel. Fejlődésük során egymástól eltérő módon ítélik meg a velük történeteket, és eltérő emlékképeket raktároznak el. Ez az oka annak, hogy mindenki másképp éli meg a körülötte történeteket, és eltérő választ ad az őt ért ingerekre.” (Vizi E. Szilveszter)

3. Mi(lyen) a nyelv?

SZOCIOLINGVISZTIKA:

- **nem léteznek nyelvi szabályok és önálló lexikon (az elkülönült szabályokat, az önállóan létezőnek tekintett hangokat, morfémákat a nyelvet vizsgáló ember hozza létre)**
- **nem eszköz, hanem viselkedés (fatikus funkció) [vö. Bronisław Malinowski]**
- **nem önálló (az emberek kognitív képességeinek részhalmaza),
relatív,
nem elkülöníthető,**

3. Mi(lyen) a nyelv?

SZOCIOLINGVISZTIKA:

- **nincsenek „határai”**
- **az anyanyelv használatának megtanulása ösztönös**
- **az emberekben és az emberek közötti kapcsolatban létezik (egyéni és közösségi nyelv)**
- **nem egységes (heterogén)**
- **dinamikus (a változás a nyelv legfontosabb, inherens tulajdonsága)**

3. Mi(lyen) a nyelv?

SZOCIOLINGVISZTIKA:

Mire hasonlít az így felfogott nyelv?

Biológia: faj — egyed

**relatív, keveredik, számuk nem megadható,
gyűrűfajok,**

**„gyűrűnyelvek”: dialetus/nyelvkontinuum,
filogenezis — ontogenezis**

A nyelv „nem létezik”: absztraktum

3. Mi(lyen) a nyelv?

Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Társas-Kognitív Nyelvészeti Kutatócsoport

A társas-kognitív nyelvészet szerint a nyelvi rendszernek dinamizmusából adódóan *állapota egyáltalán nincs*, csak története (egészen pontosan: genezise) van, ami pedig — kontextuális beágyazottsága folytán — nyilván a beszélők variábilis közösségi-megismerési körülményeitől meghatározott, így maga is egy heterogén rendszer folyamatait jeleníti meg. Ennek az evolúciós megközelítésnek megfelelően a nyelvnek két, egymásba kapcsolódó szerveződési szintje, ebből adódóan pedig kétféle, egymástól függő története, vagyis **filogenezise és ontogenezise** van.

3. Mi(lyen) a nyelv?

Debreceni Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszék

Társas-Kognitív Nyelvészeti Kutatócsoport

A filogenezis a tulajdonképpeni csoportnak a szociális kapcsolatokat formáló nyelve; ez lényegében egy metaforikus, változó és inhomogén hálózatként fogható fel. Az egymással gyakran érintkező, összetartozó emberek között szorosabb (nyelvi) kötelékek lesznek, míg mások esetében lazábbak — a hálózat dinamizmusa és heterogenitása is ezeket a társas kapcsolatokat tükrözi, így fokozatos elmozdulások, illetve folytonos átmenetek jellemzik. A közösség tagjának az őt körülvevő csoport(ok)ra jellemző (nyelvi) mintáknak megfelelően kezd el rögzülni (a világról való általános tudása részeként) az anyanyelve. E tudás megszerzése bizonyos tekintetben már születés előtt megkezdődik, majd ezután is a társas tapasztalatok révén szerveződik tovább, miközben egy olyan modularizálódó hálózatot formál, amely a megismerési rendszer egészéhez szervesen illeszkedik. Ez az egyén szintjén értelmezett nyelv ontogenezise, ami pedig már legalább annyira empirikus, mint amennyire metaforikus, hisz az agyban-elmében neurális-kognitív struktúrák révén van jelen.

3. Mi(lyen) a nyelv?

